

60 IS HET NIEUWE 40 OOK ALS HET OM SCHEIDEN GAAT

Het aantal echtscheidingen onder vijftigplussers is in de afgelopen twintig jaar verdubbeld. Initiatiefnemer? In de meeste gevallen de vrouw. De advocaat: "Vrouwen, ook oudere vrouwen, zijn veel onafhankelijker dan twintig, dertig jaar geleden."

Als je Marianne Groeneveld (65) rond haar veertigste had gevraagd hoe haar leven er 25 jaar later uit zou zien, had ze waarschijnlijk gezegd dat ze samen met haar echtgenoot zou genieten van hun pensioen, dat ze samen zouden gaan reizen en zouden genieten van de kinderen en kleinkinderen. Wat ze in ieder geval niet zou hebben voorspeld is dat ze anno 2021 in haar eentje in een huurflat zou wonen. En al helemaal niet dat zij degene zou zijn die een punt achter haar bijna veertigjarig huwelijk zou zetten. Toch liep het wel zo. "De koek was op", zegt ze. "Ik ben altijd op zoek geweest naar mentale verbinding in mijn huwelijk. Maar wat er niet is, kun je niet afdwingen. Dat voelde ineens als een leegte. Ik kwam erachter dat we minder gemeen hebben dan ik dacht."

Grijze echtscheiding

Marianne is niet de enige die na een lang huwelijk de grote stap naar scheiden zet. Kijk naar Bill en Melinda Gates die onlangs via Twitter aankondigden uit elkaar te gaan. Uit Amerikaans onderzoek van de Bowling Green State University is gebleken dat het aantal echtscheidingen onder

vijftigplussers in de afgelopen twintig jaar is verdubbeld. Maar het is niet alleen een Amerikaanse fenomeen. Ook in Nederland neemt het aantal 'silver splittings' toe. Op z'n Hollands heten die, net wat minder glamoureuus, 'grijze echtscheidingen'. Net als in Amerika verdubbelde ook bij ons het aantal scheidende vijftigplussers in de laatste twee decennia, blijkt uit cijfers van het CBS. En dat terwijl het totale aantal echtscheidingen in die periode juist afnam.

45%

45 procent van de gescheiden vrouwen denkt dat de scheiding geen invloed heeft op hun pensioen en 25 procent heeft geen idee wat de mogelijke gevolgen zijn.

BRON: ONDERZOEK MOTIVATION INTERNATIONAL IN OPDRACHT VAN STICHTING PENSIOENREGISTER

Relatietherapeut Willemijn van Strien merkt het ook in haar praktijk. Er kloppen veel meer oudere stellen met echtscheidingsplannen bij haar aan dan vroeger. Volgens haar is het de veranderde tijdgeest: het individualisme dat sinds de jaren zeventig hoogtij viert. Vroeger had je minder keuze. Je zocht een partner om een gezin mee te stichten. Het ging minder om de individuele ontwikkeling en de zelfontplooiing. Pas sinds de generatie van de babyboomers bouwen ook vrouwen een carrière op en gaat het in een huwelijk ook over wat je voor elkaar betekent en welke rol de ander speelt in je ontwikkeling. Dat blijkt ook uit de tweet, onlangs, van Bill en Melinda Gates: '[We] zullen ons werk samen bij de stichting voortzetten, maar we geloven niet langer dat we als echtpaar samen kunnen groeien in de volgende fase van ons leven.' Van Strien: "Persoonlijke groei is sinds het individualisme belangrijker. Ook in een huwelijk." Vroeger was scheiden ook vanwege kerkelijke redenen taboe. Ook dát is tegenwoordig anders. En nóg een reden voor de toename van het aantal grijze echtscheidingen: we worden ouder dan vroeger. "We leven langer en blijven langer fit. Na je zestigste heb je misschien nog wel dertig jaar te gaan. Zestig is het nieuwe veertig. Ook als het om scheiden gaat."

Vrij en verliefd

Familietherapeut Else-Marie van den Eerenbeemt ziet over het algemeen twee soorten mensen als het om echtscheidingen op latere leeftijd gaat: mensen die hun dromen willen najagen en voelen dat ze nog maar één kans hebben en mensen die de balans opmaken en zich afvragen wat ze hebben gegeven en gekregen. Tot de eerste categorie behoren mensen die een groot verlangen hebben naar vrijheid en het huwelijk zien als iets dat ze gevangen houdt óf mensen die verliefd zijn geworden op een ander en voor het eerst het idee hebben dat ze weten wat liefde is. Van den Eerenbeemt: "Het probleem dat bij die mensen op de loer ligt, is dat zo'n droom vaak een nachtmerrie wordt. Júíst bij scheiden op latere leeftijd, omdat het risico groter wordt dat je zorg nodig hebt. En waar klopt je dan aan? Verliefdheid is nog geen liefde. Die nieuwe vlam laat het vaak afweten zodra er gezorgd moet worden." Veel mensen denken dat het initiatief tot een scheiding op

ELSE-MARIE VAN DEN EERENBEEMT IS FAMILIETHERAPEUT, PUBLICIST EN DOCENT INTERGENERATIONELE FAMILIEDYNAMIEK.

ANKE MULDER IS FAMILIERECHTADVOCAAT BIJ VAN BENTHEM & KEULEN IN UTRECHT.

WILLEMIJN VAN STRIEN IS RELATIETHERAPEUT EN SCHEIDINGSBEGELEIDER BIJ VVANSTRIVEN-COACHING IN ZEIST.

latere leeftijd vaak wordt genomen door de man, die verliefd is geworden op een jongere vrouw. Maar dat is volgens Else-Marie van den Eerenbeemt een cliché dat niet klopt. Het zijn voornamelijk vrouwen die een grijze echtscheiding in gang zetten. "Als de kinderen uit huis zijn en het pensioen in zicht komt, maken vrouwen de balans op en ontdekken ze dat ze altijd veel meer hebben gegeven dan gekregen. Tijdens het huwelijk zijn allerlei verwijten opgestapeld en ineens slaat de balans door. Ik ken een vrouw die op haar zesenzeestigste haar man besloot te verlaten omdat hij nooit bij haar bevallingen aanwezig was geweest. Haar kinderen waren allang volwassen, maar die vrouw realiseerde zich plotseling dat hij nooit echt voor haar had gezorgd en dat nog steeds niet deed."

Wakker geschud

Ook Anna van Berkel (63) hakte onlangs de knoop door om te gaan scheiden van haar man. "Mijn schoonzus kreeg onverwachts een beroerte en overleed in het ziekenhuis," vertelt ze. "Het schudde me wakker. Wat als het mij was overkomen? Kon ik dan zeggen dat ik gelukkig was? Het antwoord was nee. Ik realiseerde me dat ik het nú moest doen, als ik nog iets van mijn leven wilde maken." Het schokeffect, noemt familietherapeut Else-Marie van den Eerenbeemt het: in de familie of naaste omgeving overlijdt iemand en dat confronteert je met je eigen sterfelijkheid. Willemijn van Strien ziet het ook vaak gebeuren, juist bij de oudere doelgroep. "Veel scheidingen op latere leeftijd worden in gang gezet wanneer een van de ouders overlijdt of zodra beide ouders zijn overleden. Dan rijst die vraag wie je zónder je ouders bent. Met die ouders valt namelijk vaak een hele set aan normen en waarden weg. Daarmee ontstaat vrijheid om de dingen op je eigen manier te doen. Dat leidt in sommige gevallen tot het gevoel van vrijheid om eindelijk een punt te zetten achter je huwelijk."

'Verliefdheid is nog geen liefde. De nieuwe vlam laat het vaak afweten zodra er gezorgd moet worden'

‘Opa houdt niet meer van oma’. Kleinkinderen lijden meer onder je scheiding dan je denkt

Op elkaars lip

Ook pensionering is vaak een trigger voor echtscheidingen, zegt Else-Marie van den Eerenbeemt. “Veel mensen kijken uit naar het pensioen. Ze denken dat die periode alleen maar genieten is. Maar zo rooskleurig blijkt het vaak niet te zijn. Je zit ineens dag in dag uit op elkaars lip.”

Bij Marianne Groeneveld speelde het pensioen van haar man inderdaad mee, vertelt ze. “Hij is drie jaar ouder en toen hij op zijn 65ste met pensioen ging en ineens thuis kwam te zitten, voelde dat voor mij als een beknutting van mijn vrijheid. Toen hij nog werkte, was hij vaak vroeg weg en pas laat terug. Ook omdat bleek dat hij helemaal geen zin had in de dingen waar ik erg naar had uitgekeken: samen op fietsvakantie, naar musea, samen op de kleinkinderen passen... Waar ik ook erg naar uitkeek waren goede gesprekken. Die hadden we nooit echt gehad, maar ik dacht altijd dat het na zijn pensioen wel zou komen, zodra we alle tijd voor elkaar hadden. Maar nee dus. Ik realiseerde me dat we veel minder gemeen hadden dan ik dacht of hoopte.” Else-Marie van den Eerenbeemt hoort het vaker. Maar waarom zou een man die eerder nooit gepraat heeft dat na zijn pensionering plotseling wél doen? Dat heeft hij nooit gedaan en ook niet geleerd. Hij heeft er bovendien geen behoefte aan gehad. Na het pensioen moet je volgens van den Eerenbeemt niet vergeten veel aandacht te besteden aan je eigen leven. “Het is ontzettend belangrijk om dat te behouden of opnieuw vorm te geven. Alleen al om elkaar erover te kunnen vertellen, elkaar te blijven verrassen en elkaars nieuwsgierigheid op te wekken. Doe nieuwe dingen samen, maar doe ook dingen alleen: ga op schilderscursus, doe vrijwilligerswerk, ga bij een sportvereniging, onderneem dingen in je eentje of met vrienden. Neem vrijheid in verbondenheid.”

Complexe verdeling

Familierechtadvocaat Anke Mulder, werkzaam bij Advocatenkantoor Van Benthem & Keulen in Utrecht, ziet ook dat het aantal scheidende zestigplussers stijgt. En ook zij ziet dat het vaker de vrouwen zijn die het initiatief nemen. “Vrouwen, ook oudere vrouwen, zijn veel onafhankelijker dan twintig, dertig jaar geleden”, zegt ze. “Ze zijn daardoor vaak veel beter dan vroeger op de hoogte van de financiën en welke rechten en plichten ze hebben.” Het is een goede zaak dat vrouwen beter van de financiën op de hoogte zijn, vindt Mulder. Want als er één ding is dat scheiden op latere leeftijd ingewikkeld maakt, is het de financiële verdeling. “Een scheiding hakt er na je zestigste nóg harder in dan als je allebei jonger bent. Het brengt niet alleen nog meer ontwrichting en emoties met zich mee, ook de financiën lopen veel meer door elkaar. Het pensioen is soms al ingegaan, partneralimentatie krijgt een andere invulling, er is vaak veel meer vermogen opgebouwd. Dat maakt het veel complexer om te verdelen.” Mulder ziet vaak dat de emoties nog hoger oplopen dan ze sowieso al doen door onenigheid over financiën. Haar tip: roep de hulp in van een expert. Ga voor mediation of een overlegscheiding. (Zie ook het kader over financiën).

RESPECTVOL SCHEIDEN

Of je nu aan je relatie wilt werken of op een respectvolle manier uit elkaar wilt gaan, het is in beide gevallen ontzettend belangrijk om naar je eigen aandeel te kijken, zegt Willemijn van Strien. “Of je er

samen goed doorheen komt is onder andere afhankelijk van hoe diep iemand is gekwetst en wat er allemaal is voorgevallen. Leed stapelt zich op. Als je al tijdens je jeugd gekwetst bent, kan het zijn dat dat gewonde kind weer opspeelt zodra je als volwassene iets meemaakt. Het is makkelijk om ervan uit te gaan dat de ander die reactie in je losmaakt, maar vaak is er iets anders aan de hand. Het is belangrijk om te ontrafelen wat in jouzelf te maken heeft met de situatie in het hier en nu en waar je reactie vandaan komt. Als je dat helder voor ogen hebt, kun je met meer mildheid naar de ander kijken.” Van Strien ziet tot haar grote vreugde dat die bereidheid om naar je eigen aandeel te kijken, er regelmatig toe leidt dat stellen toch besluiten níét te gaan scheiden. Maar ook als mensen uiteindelijk toch bij hun keuze blijven om te scheiden is er winst, zegt ze. “Als je inzicht hebt in oude patronen en weet dat het niks met het nu te maken heeft, heb je echt een keuze en is de beslissing niet woede- of angstgedreven. Als dat een bewuste keuze voor scheiden is, dan is dat helemaal prima.”

Het is allemaal jouw schuld - in verbinding naar een respectvolle scheiding Willemijn van Strien

Hand in eigen boezem

Willemijn van Strien vindt het altijd heel schrijnend, stellen die na zo veel jaren samen toch geen andere weg zien dan uit elkaar te gaan. Vaak is er zo veel moois gedeeld en is er ook nog zo veel liefde, maar ligt het aan de communicatie en de manier waarop partners met elkaar omgaan dat er geen andere uitweg mogelijk lijkt dan scheiden. “Oude patronen zijn op die leeftijd diep ingesleten en irritaties en ergernissen torenhoog opgelopen. Jarenlang vlogen de verwijten over en weer, is de schuld voor dingen die misgaan bij de ander gelegd en nu is er alleen nog maar ruzie en kilte.” Toch ziet ze ook regelmatig stellen die het wél redden, die toch besluiten met elkaar door te gaan. Het kán ook, zegt ze, maar wel alleen wanneer beide partijen bereid zijn tot zelfreflectie.

Het is van Striens paradepaardje. Ze schreef er een boek over: *Het is allemaal jouw schuld*. “Het begint allemaal met kijken naar je eigen aandeel”, zegt ze. “Dan verandert de communicatie vanzelf. Dat kan je relatie redden, maar als je dat station al bent gepasseerd, kan het ervoor zorgen dat de scheiding respectvol verloopt.”

53%

procent van de scheidende vijftigplussers heeft al
minstens één eerdere scheiding achter de rug.

‘Ik realiseerde me dat ik het nú moest doen als ik nog iets van mijn leven wilde maken’

Rouwen en trouwen

Scheiden is verliezen. Verlies van een gedroomd toekomstbeeld van levenslange liefde, van het geloof in jezelf, van eigenwaarde, maar ook van een sociaal netwerk, gezamenlijke familiefeesten en rituelen met kinderen en kleinkinderen. Else-Marie van den Eerenbeemt: “Zestigplussers hebben een geschiedenis met elkaar en door een scheiding wordt die als het ware gehalveerd. Iemand gaat ervandoor met je levende herinneringen. Een groot gemis. Alle momenten die je deelde: de geboorte van de kinderen, de gouden bruiloft van je ouders, de trouwerij van je dochter, vakanties. Met terugwerkende kracht kan het je goede herinneringen bezoedelen. Alles staat in een ander daglicht.” Van den Eerenbeemt vertelt het verhaal van een vrouw die op haar vierenzestigste door haar man verlaten werd en zich wanhopig afvroeg wat voor zin het gehad had dat ze jarenlang voor haar schoonmoeder had gezorgd. “Ze had het gevoel dat ze had geïnvesteerd in een leugen, dat het achteraf

gezien allemaal niks waard was geweest. Het is logisch dat dit soort gedachten de kop opsteekt. Al het rouwen en trouwen in de familie lijkt in een klap weggevaagd. Maar in werkelijkheid is het natuurlijk zo dat wat goed is geweest altijd zijn waarde blijft behouden. Je moet je er alleen opnieuw toe leren verhouden. Maar dat is vaak zwaar.”

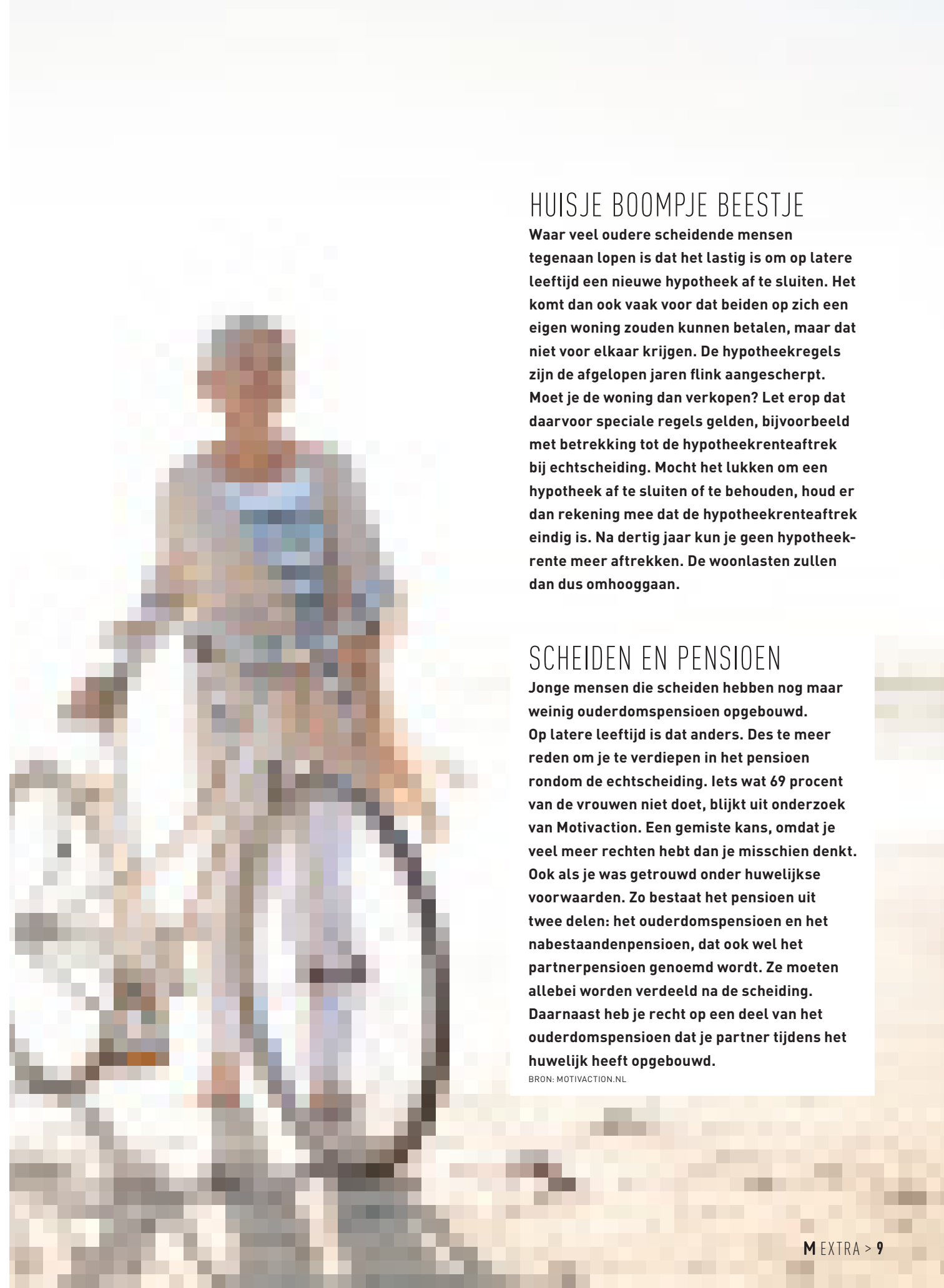
20

Twintig jaar geleden gingen 1 op de 6 mensen boven de 50 jaar scheiden. **Nu scheiden maar liefst 1 op de 3 koppels boven de 50 jaar.** BRON: ZORGELOOSCHSCHEIDEN.NL

Kindermishandeling

De sociale relaties komen vaak op scherp te staan bij een scheiding. Je omgeving scheidt als het ware met je mee. Zeker wanneer je op latere leeftijd gaat scheiden en je sociale netwerk door dat jarenlange samenleven sterk verweven is. Gemeenschappelijke vrienden, burens en familieleden hebben het gevoel dat ze partij moeten kiezen. Helemaal als er één van de twee partijen verbitterd achterblijft. Het komt vaak voor dat je meer kwijtraakt dan alleen je huwelijk. Willemijn van Strien ziet in haar praktijk dat het leidt tot veel eenzaamheid.

Ook voor de kinderen is een scheiding moeilijk. Van Strien: “Als je niet op een volwassen manier uit elkaar gaat, kan een kind daar veel schade van ondervinden. Het is een groot woord, maar er is echt sprake van kindermishandeling als je niet op een respectvolle manier scheidt. Vechtscheidingen kunnen bij kinderen leiden tot levenslange relatieproblematiek. In een kind zijn zowel de vader als de moeder verenigd. Als de ene helft de andere helft afwijst, wijst diegene ook de ander in dat kind af. De ‘klootzak’ zit met andere woorden ook in het kind. Voor een evenwichtig zelfbeeld moeten beide helften goed geïntegreerd zijn.”

HUISJE BOOMPJE BEESTJE

Waar veel oudere scheidende mensen tegenaan lopen is dat het lastig is om op latere leeftijd een nieuwe hypotheek af te sluiten. Het komt dan ook vaak voor dat beiden op zich een eigen woning zouden kunnen betalen, maar dat niet voor elkaar krijgen. De hypotheekregels zijn de afgelopen jaren flink aangescherpt. **Moet je de woning dan verkopen? Let erop dat daarvoor speciale regels gelden, bijvoorbeeld met betrekking tot de hypotheekrenteafrek bij echtscheiding. Mocht het lukken om een hypotheek af te sluiten of te behouden, houd er dan rekening mee dat de hypotheekrenteafrek eindig is. Na dertig jaar kun je geen hypotheekrente meer aftrekken. De woonlasten zullen dan dus omhooggaan.**

SCHEIDEN EN PENSIOEN

Jonge mensen die scheiden hebben nog maar weinig ouderdomspensioen opgebouwd. **Op latere leeftijd is dat anders. Des te meer reden om je te verdiepen in het pensioen rondom de echtscheiding. Iets wat 69 procent van de vrouwen niet doet, blijkt uit onderzoek van Motivaction. Een gemiste kans, omdat je veel meer rechten hebt dan je misschien denkt. Ook als je was getrouwd onder huwelijkse voorwaarden. Zo bestaat het pensioen uit twee delen: het ouderdomspensioen en het nabestaandenspensioen, dat ook wel het partnerpensioen genoemd wordt. Ze moeten allebei worden verdeeld na de scheiding. Daarnaast heb je recht op een deel van het ouderdomspensioen dat je partner tijdens het huwelijk heeft opgebouwd.**

BRON: MOTIVACTION.NL

Valkuil

Sommige mensen wachten met scheiden tot de kinderen de deur uit zijn. Ze denken dat het minder erg is als de kinderen zelfstandig zijn, maar onderschatten dat het leven van hun kinderen desondanks volledig op z'n kop staat. Juist in de periode waarin ze hun eigen leven opbouwen en misschien al hun eigen kinderen opvoeden, moeten ze zich om het verdriet van hun ouders bekommeren. Dat leidt regelmatig tot problemen binnen families.

Toen Anna van Berkel bij haar dochters aankondigde van hun vader te willen gaan scheiden, stuitte ze niet op het begrip waarop ze had gehoopt. Haar jongste dochter begreep het totaal niet. 'Je hebt het al zo lang volgehouden, waarom ga je nú nog scheiden?' zei ze tegen haar moeder. Het doet Anna pijn dat haar dochter er zo over denkt en dat ze geen steun krijgt.

Het is een valkuil waar veel scheidende zestigplussers in trappen, zegt Else-Marie van den Eerenbeemt. Ze praten met hun volwassen kinderen alsof het hun gelijken zijn. Haar advies: niet doen! "Betrek je kinderen nooit in je huwelijksproblemen. En als je gaat scheiden, vertel het dan altijd samen. Ga niet in je eentje naar je kind met de boodschap: 'Je begrijpt zeker wel waarom ik bij papa wegga?' Kinderen willen loyaal blijven aan beide ouders. Ook als die al in de zeventig zijn."

'Als je gaat scheiden, vertel het dan altijd samen aan je kinderen'

65

Een eerdere scheiding verdubbelt het risico op een nieuwe echtscheiding voor de leeftijdsgroep van 50 tot 64 jaar.

Voor de leeftijden 65 jaar en hoger is de risicofactor zelfs vier keer zo hoog.

Ook je kind verliest veel

"Volwassen kinderen zitten vaak zelf in een relatie", zegt van den Eerenbeemt. "Ze worden door de scheiding van hun ouders geconfronteerd met onzekerheden: dit kan mij dus ook overkomen. Voor veel kinderen zijn hun ouders een blauwdruk voor hoe ze zelf relaties aangaan. De scheiding van hun ouders brengt veel onzekerheid met zich mee." Wat vaak voorkomt is dat kinderen optreden als bemiddelaar. Soms hebben ze al jarenlang veel energie gestoken in het bij elkaar houden van de ouders. Als die ouders dan toch gaan scheiden, kan dat voelen als stank voor dank. Van den Eerenbeemt: "Niet helemaal terecht natuurlijk, maar ook weer wel. Zo'n kind heeft veel te veel verantwoordelijkheid gekregen voor het huwelijk van de ouders. Kinderen offeren zich vaak op om de ouders bij elkaar te houden. Als het toch tot een scheiding komt, is het belangrijk om je kind erkenning te geven voor zijn inspanningen. En ook voor erkenning van zijn verdriet. Want ook je kind verliest veel: het ouderlijk huis, onder andere. In letterlijke en figuurlijke zin." Vergeet trouwens ook de kleinkinderen niet. Else-Marie van den Eerenbeemt ontmoette eens een jongetje van zeven dat hartverscheurend hilde. Toen ze hem vroeg wat er was, zei hij: "Opa houdt niet meer van oma." Kleinkinderen vinden vaak veiligheid en geborgenheid bij hun grootouders. Dat opa en oma problemen hebben vinden ze heel erg. Vooral als een van beiden vreselijk lijdt. Hun verdriet daarover wordt erg onderschat. Probeer ook voor de kleinkinderen dicht bij elkaar te blijven en het naar buiten toe zo veel mogelijk uit te dragen als een gemeenschappelijk besluit."

>>> VERDER LEZEN EN KIJKEN

- *De betere grijze scheiding*, Wills Langedijk en Rik Smit
- *Tot de dood ons scheidt*, documentaire over twee grijze scheidingen van Niels van Koevorden, gratis terug te kijken via <https://www.2doc.nl/documentaires/series/2doc/2020/tot-de-dood-ons-scheidt.html>
- *Door het oog van de familie: liefde, leed en loyaliteit*, Else-Marie van den Eerenbeemt
- *Respectvol scheiden*, Willemijn van Strien
- *Mars en Venus beginnen opnieuw*, John Gray
- www.verder-online.nl
- www.verenigingfas.nl, vereniging van Familierechtadvocaten en mediators

'De scheiding van hun ouders confronteert volwassen kinderen met hun eigen onzekerheden'

Wilt u verder, maar niet met elkaar?

Doe de scheiden-checklist en ontdek wat er voor uw belastingen verandert.

Belastingdienst.nl/scheiden

Belastingdienst